

О полемистици

Капетан бојног брода у пензији др *Радосав Шуљагић*

Чланак је резултат вишегодишњег рада аутора на изучавању, практиковању и разматрању ратне вештине, њеног развојног преображаја и испољавања. Аутор сматра да су наша савремена ратна вештина, пракса ратне вештине, теорија ратне вештине и полемистика засноване на претенциозно идеологизованим и стратократијски наметнутим схватањима, која су успоставила углавном погрешна понашања и застрашујуће последице у свим доменима примене. Та су схватања фактично и фиктивно добила официјелни статус на симпозијуму о војној науци, одржаном у Београду 1970. године, а затим институцијалну подршку за заснивање, усвајање и примену у нашим оружаним снагама. Резултати њихове примене у протеклих двадесет четири године су очигледно поражавајући, с тенденцијом вођења у катастрофу. То, бесумње, и најнепосредније указује на потребу за сазнајном катарзом и заснивањем, усвајањем и применом научних схватања и научних знања о ратној вештини, пракси ратне вештине, теорији ратне вештине и полемистици.

Полазне основе за разматрање савремене ратне вештине

Ретроспектива ратне праксе показује да је од појаве првих ратова, па до сада, *спретност оружаних снага у брзој и тачној припреми и вођењу борбених дејстава, стечена вежбањем и ратном праксом, стално развијана као посебна војна вештина или као посебно војно умеће*. Та је вештина дуго уважавана као вештина ратовања или умеће ратовања, а затим као ратна вештина у њеном контроверзном разумевању и разматрању. По одређеној традицијској аналогiji, та се вештина сада назива ратна вештина, с интенцијама да се усвоји њена права датост и њена права одредба.

Сматра се да се ратна вештина појавила око 3.500 година пре н.е., у ратовима између нама познатих првих државица: Ериду, Исин, Лагаш, Ларса, Ума, Ур, Урук, Шурупак итд. – претеча акадско-сумерске цивилизације, која се развијала на простору Месопотамске низије. Од тог времена до сада она је постала иманентна људском друштву, а њен развојни преображај био је потпуно сагласан са његовим досадашњим класним развојем и развојем друштвене свести. У том преображају она

је развијана поступно, сагласно општем развоју материјалних услова људског друштва, његових производних односа, средстава рада и средстава за вођење борбених активности и борбених дејстава, а затим сагласно развоју и нарастању ратних искустава и целокупног људског знања о борбеним активностима, борбеним дејствима и њиховим пратећим активностима, те о оружној борби и рату уопште.

Након појаве у првим ратовима, ратна вештина се дуго, око 3.000 година, развијала само *искуствено* (практиковањем) у *пракси припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у ратовима*, који су вођени до 5. века пре н.е. С појавом радова старокинеских аутора тзв. седмокњиџија (седам трактата) у 5. веку пре н.е., а нарочито дела Сун Зија (Сун Цу Ву), почела се заснивати и развијати *теорија ратне вештине као својеврсна мисаоно-сазнајна активност којом се стичу, бележе и чувају знања о стварности припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и о оружној борби*. После њене појаве ратна вештина се такође дуго, око 2.300 година, развијала у дијалектичком јединству праксе и теорије – односно у дијалектичком јединству истосмислене примене искуствених и теоријских знања о припреми и вођењу борбених дејстава и њихових пратећих активности и о оружној борби у ратовима који су вођени до прве половине 19. века или, тачније, до завршетка француских буржоаских револуционарних и Наполеонових ратова.

С појавом војнотеоријских расправа Карл фон Клаузевица, Анри де Жоминија, и осталих војних теоретичара у првој половини 19. века почела се заснивати, а затим и развијати наука о ратној вештини, односно полемистици, и њене научне дисциплине – војна стратегија, војна оператика и војна тактика, као *систематизовано целокупно научно знање, или као развојни скуп истинитих, методски сређених знања највишег степена о оружној борби и борбеним дејствима и о проблемима и процесима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности*. После њене појаве, ратна вештина је у релативно кратком периоду, само око 160 година, развијана у дијалектичком јединству праксе, науке и њене теорије, односно у дијалектичком јединству истосмислене примене искуствених, научних и осталих теоријских знања о оружној борби и борбеним дејствима, о припреми и вођењу борбених дејстава и њихових пратећих активности у ратовима који су вођени до сада. То је најкраћи и најпропулзивнији период у њеном развоју, а у њему је уништено више људских живота и средстава него што је то учињено у целокупној претходној ратној пракси, која је трајала дуже од 5.300 година. Стога се сада проблем развоја ратне вештине и њеног будућег практиковања најнепосредније доводи у везу с перспективним развојем људског друштва и његових природним опстанком.

Савремена ратна вештина је резултат антиципације свих стечених и усвојених знања о оружној борби, борбеним дејствима и о припреми

и вођењу борбених дејстава и њихових пратећих активности у актуелним и евентуалним непосредно будућим ратовима. У односу на претходну ратну вештину, она је сада трансформисана у најсложенију људску вештину, која се вишесмислено испољава: 1. као строго усмерена акциона способност оружаних снага за борбена дејства; 2. као усвојена правила за припрему и вођење борбених дејстава, и 3. као умеће (вештина) практичног извођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у оружној борби. То значи да се сада у оружној борби практично супротстављају ратне вештине сукобљених оружаних снага, па се, стога, у сваком савременом рату испољавају конкретне ратне вештине конкретних оружаних снага у сва три наведена смисла. Такве ратне вештине су предмет истраживања и научних разматрања садашњих војнонаучних потенцијала, који нам експлиците и имплиците, преко научних саопштења, пружају увид у научну заснованост конкретних ратних вештина, а затим и у ратну вештину уопште. Тиме нам, такође, експлиците и имплиците, пружају увид у научну заснованост и научну изграђеност савремене праксе ратне вештине, теорије ратне вештине, полемистике и одговарајућих научних теорија.

Модалитети развоја савремене ратне вештине

Оружане снаге савремених држава и војно-политичких групација су углавном увиделе да је наука постала најважнија снага рада и да су стицање, усвајање и примена научних знања постали најважнија ставка у развоју ратне вештине. Због тога улажу огромне напоре за њену сцијентизацију применом кумулативних научних знања о оружној борби и борбеним дејствима, те о решавању проблема и практиковању процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату, уз употребу свих расположивих средстава за њихово оптимално извођење. Да би то успешно оствариле, сада је у свету ангажован огроман број, према неким проценама преко 15.000.000, првокласних експерата науке и војноинтелектуалне елите да ради на научноистраживачким и развојним задацима за војне потребе практичне примене стечених знања и усвојених средстава у евентуалним борбеним дејствима и њиховим пратећим активностима, односно у оружној борби.

Модалитети укључивања трансценденталних, проспективних, интелектуално-вештинских научних знања и нових средстава у разрешавање актуелних проблема и практиковање процеса у припреми и вођењу борбених дејстава у оружној борби су разноврсни и препознатљиви. Они углавном обухватају:

1) развој нових и усавршавање постојећих средстава, а нарочито разноврсних система оружја и војне опреме, за вођење борбених дејстава и њихових пратећих активности у оружној борби;

2) изналажење и усвајање нових метода (начина) рада и процеса који захтевају примену научних знања у припреми и вођењу борбених

дејстава, што захтева развој веома образованих припадника оружаних снага, који су у односу на претходне уобичајено и традиционално оспособљаване припаднике војски и оружаних састава постали војно-научно и технички потпуно освештени;

3) руковођење у борбеним дејствима и борбеним дејствима, те управљање тзв. оружним и борбеним системима применом развијених информационих система;

4) деловање на свест припадника оружаних снага (и народа) и на њихово борбено понашање у оружној борби помоћу разних метода психолошке репресије и идеолошке индоктринације итд.

Садашња сцијентизација припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности постала је најважнији суштински развојни процес од којег значајно зависи будући развој ратне вештине, а највероватније и завршетак њеног развоја. Она се увек испољава латентно у многим појавним облицима посредоване примене одређених знања, па се због тога њен прави идентитет веома тешко уочава и прецизно одређује. Начелно, актуелни процеси сцијентизације ратне вештине и њеног практиковања најчешће се уочавају преко егзистентних појава у оружној борби и преко формирања нових интелектуално-вештинских знања, помоћу којих се испољава досадашњи највиши ниво умећа припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности на копну, мору, испод морске површине, у ваздушном простору и појединим деловима Космоса – уз (оптималну) употребу постојећег и непосредно будућег нама знаног и незнаног: ватреног, минскоексплозивног, хемијског, биолошког, нуклеарног и тзв. хладног, космичког, електромагнетског, психолошког, економског оружја и осталих средстава. То све показује да су садашњи развој ратне вештине и њене праксе у општој зависности од интегралног развоја науке и технике, а у најнепосреднијој вези од развоја и прагматичне примене научних знања о оружној борби и борбеним дејствима, те о припреми и вођењу савремених борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату, која су иманентна полемистици – односно науци о ратној вештини, која је, напokon, после 162 године развоја, научно коректно именована. Тиме је развој полемистике постао најважнија преокупација проспективно усмерених оружаних снага, које на њеним сазнајним достигнућима успостављају своју ратну вештину и њену праксу.

Насупрот свим уложеним напорима да се оптимално научно изграде ратна вештина и њена пракса прагматичном применом знања полемистике, могу се уочити многе суштинске и квалитативне разлике између ратних вештина војски и оружаних састава појединих држава и војно-политичких групација. Те су разлике евидентне и углавном су настале као резултат многих објективних и субјективних околности, а највише због позитивног и негативног третмана знања из полемистике и њихове примене у актуелној пракси. У вези с тим, могу се уочити знатне разлике

између конкретних ратних вештина и њиховог практиковања код оних оружаних снага које их изграђују на основу превладавајуће примене научних знања и код оних оружаних снага које их изграђују углавном традиционално – на основу претежне примене искуствених знања и делимичне примене научних знања (као у нас), уз примерено војно доктринисање и развијање одговарајућег патриотизма. То све показује да у изградњи и развоју савремене ратне вештине постоје два основна модалитета, који су интересантни за разматрања и за потпуније сазнавање. У најкраћем, њихова суштина је у следећем:

а) Оружане снаге које поседују значајније научноистраживачке и војностручне потенцијале улажу све интелектуалне напоре у научно сазнавање стварности оружане борбе и борбених дејстава, те стварности актуелних и непосредно будућих проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату, а затим на прагматичну примену стечених знања, па на основу свега тога изграђују своју ратну вештину и њену праксу. Тај процес се проводи у континуитету, и у њему се уважава основна постулирана поука – *да су научно заснована теорија ратне вештине и полемистика полазна основа за оптималну изградњу ратне вештине и њене праксе у датој стварности*. На тај начин желе да остваре неопходно јединство теорије и праксе, које им омогућава сукцесивно и оптимално разрешавање актуелних проблема стварне припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у одређеним ратним условима.

Такве оружане снаге су формирале и интензивно развијају општу теорију о рату или, као њен пандан, полемологију с полемографијом, у којима уопштавају и излажу стечена знања о савременим ратовима, уз адекватно разматрање и описивање догађања у њима. Упоредо с тим, оне су, углавном после Другог светског рата, формирале и непрекидно изграђују војну науку као систем посебних општевојних наука, војнонаучних дисциплина и научних грана. Научном сазнајном делатношћу усавршавају постојећа и стичу нова знања о стварности оружане борбе – прошлој, садашњој и будућој, коју разматрају с различитих људских пројекција и војних аспеката, а нарочито са становишта појединих војно-друштвених и војноприродних наука. То је све строго научно усмерено и омогућава им потпунију сцијентизацију ратне вештине и сврсисходније унапређивање њене праксе, која је смислено усмерена на оптимално практиковање припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у савременом рату.

б) Оружане снаге које поседују знатно мање научноистраживачке потенцијале присиљене су да изграђују своју ратну вештину *традиционално* – с ослонцем на своја и доступна туђа искуствена знања и, мање-више делимично, с ослонцем на своја и туђа научна знања. Пошто су такве оружане снаге обично онемогућене да користе сва постојећа, односно сва потребна или одређена туђа научна знања, и да их користе за развој своје ратне вештине и њене праксе, присиљене су да предузимају тзв. *свакодневна емпиријска* и тзв. *традиционална теоријска истра-*

живања. Помоћу њих углавном добијају елементарна знања о ратној вештини и њеном испољавању, те знања којима се констатује стварност оружане борбе и борбених дејстава, а затим стварност проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. Таква знања не пружају оптималне могућности за сцијентизацију ратне вештине и њеног практиковања, па самим тим ни за предузимање пропулзивних сазнајно-практичних захвата у многим областима праксе ратне вештине, теорије ратне вештине и полемистике, јер теже да задрже њихово постојеће стање и акциону способност тих оружаних снага.

На основу таквих знања оружане снаге морају да развијају своје укупне способности за борбена дејства, односно за актуелну праксу ратне вештине, која по том основу и одређеној сазнајној аналогiji мора да претходи континуираном стицању знања полемистике. Због таквог рада и непринципијелног уважавања полемистике и адекватног научно-страживачког рада, њихова полемистика нужно заостаје за праксом ратне вештине и пратећим војноруководећим опредељењима, односно за актуелним војнодоктринарним поставкама, које су, углавном, стратократијски засноване и фундиране. То се непосредно одражава на сазнајну и акциону практикабилну вредност њихове ратне вештине и на њен проспективни развој. Стога је сасвим разумљива оправдана тежња оружаних снага да развијају своју ратну вештину, њену праксу и теорију у дијалектичком јединству с развојем полемистике, и да своју праксу припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности изграђују на основу релевантних научних знања – сагласно својим објективним могућностима да стичу и да примењују таква знања.

Разматрајући досадашњи развој и испољавање ратне вештине, те стање њене садашње научне изграђености, савремене оружане снаге су извукле корисну поуку: *да без свестраног развоја науке која изучава објективну стварност оружане борбе и борбених дејстава, те стварност актуелних проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату, нема напретка у развоју теорије ратне вештине, а самим тим ни у развоју ратне вештине и њене праксе.* Смисленим практиковањем такве поуке поуздано је доказано да су полемистика и научно утемељене ратна вештина, њена пракса и теорија, уз адекватно патриотско освешћење народа, најважнији ослонци одбрамбене способности сваке државе и војно-политичке групације. Стога се скоро свим оружаним снагама намеће стална потреба и задатак да континуирано разматрају научну изграђеност својих ратних вештина у свим доменима њеног испољавања и да, при томе, стварају повољне услове за оптимални развој полемистике. То се односи и на наше оружане снаге, односно на војске и оружане саставе Српства, које су по свим основама репрезентативни носилац наше ратне вештине и најважнији ослонац одбрамбених способности наше државе и њених грађана.

Наша савремена ратна вештина, а затим њена пракса, теорија и полемистика, засноване су на теоријским и осталим сазнајним основама марксизма, који је, помоћу марксистичко-лењинистичког учења, постао њена водиља. У односу на претходну ратну вештину, у њу је уграђена нова класна суштина и нове идејно-политичке основе, које су иницирале заснивање нове војне организације, с адекватном војно-политичком структуром. То је омогућавало да се у такву ратну вештину уграде искуства и знања о искуствима: из оружане борбе у социјалистичким револуцијама, затим из народноослободилачке и класне борбе југословенских народа и, потом, из оружане борбе у Шпанском националноослободилачком рату. Поред тога, у нашу народноослободилачку борбу било је унето релативно оригинално (југословенско) умеће припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у свим тадашњим ратним условима. Тиме је наша ратна вештина престала да буде спретност само војног деловања, односно само војно строго усмерено умеће, јер је почела све више да обухвата спретност војног деловања и становништва с југословенским патриотским опредељењима. То је све омогућило да се у народноослободилачком рату успостави нова искуствена основа и својеврсна емпирија, која је, потом, постала најважнији извор за нова теоријска знања о оружној борби, борбеним дејствима и о припреми и вођењу борбених дејстава и њихових пратећих активности на нашем простору и у нашим актуелним условима. У односу на претходну ратну вештину, то јој је дало посебан квалитет и привид потпуне оригиналности, која се у светским размерама показала примерена герилском, односно четничком или партизанском начину ратовања у народноослободилачкој борби.

После Другог светског рата наша победоносна ратна вештина и њена пракса послужиле су као полазна основа за заснивање, развој и усвајање мирнодопског умећа припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у евентуалном будућем рату. На тој основи, стицана су нова искуствена знања и навике, односно на тим основама и узусима стварана је нова, мирнодопска искуствена основа наше ратне вештине, која је била одређујућа за заснивање и развој наше савремене теорије ратне вештине и полемистике. Ако се узме у обзир њихов целокупни досадашњи развој, може се поуздано констатовати да се наша савремена ратна вештина после револуционарног заснивања 1941. године развијала око пола века еволутивно и трансмутативно, при чему се поступно испољавала у области праксе, теорије и науке. С обзиром на то, у њеном развојном преображају могу се издвојити три периода: а) период од 1941. до 1945. године, када се испољавала само као искуствена вештина; б) период од 1945. до око 1970. године, када се испољавала заједно као мирнодопска искуствена вештина и теорија ратне вештине и в) период од 1970. до сада (1994), када се испољавала заједно као мирнодопска и ретардирана ратна искуствена вештина,

теорија ратне вештине и ретардирана полемистика. Такво њено испољавање се најнепосредније одражавало на заснивање, а затим и на развој наше војнотеоријске мисли о проблемима и процесима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности, те о оружној борби и стално пратећим ратним условима. Та се мисао најнепосредније показала у ратној пракси насилног растурања Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) и у растакању њених оружаних снага, односно Југословенске народне армије (ЈНА). Ако се у том контексту размотре све њене развојне етапе, може се потпуније разумети и њена садашња сазнајна утемељеност и указати на правце њеног будућег развоја.

Пошто у народноослободилачком рату и у периоду до 1953. године није значајније истраживана ратна вештина, наше тадашње оружане снаге биле су одређене да извесно време користе теоријска достигнућа совјетских оружаних снага, односно њихову теорију ратне вештине. То је оставило знатне последице у развоју наше савремене теорије ратне вештине и полемистике, а тиме и у развоју наше мирнодопске ратне вештине. Усвајана су теоријска знања о оружној борби и практиковању ратне вештина која су одговарала класичним стајаћим војскама, а не нашим тадашњим оружаним снагама и њиховој победоносно доказаној ратној вештини. Због тога, али и због осталих разлога, наша савремена теорија ратне вештине почела се заснивати на основу невештих компилација и неадекватних уопштавања туђих теоријских знања, те посесивним наметањем туђих војнодоктринарних поставки на наше прилике – без ослоњања на претходна теоријска знања војски Српства. То потврђују радови наших аутора који су били написани и објављени до 1953. године, као и превладавајуће кориштење совјетске војне литературе за обављање многих војних послова у области ратне вештине. Последице свега тога су наша схватања о ратној вештини и полемистици, која су постала истоветна са схватањима у совјетским оружаним снагама.

После јуна 1948, у веома неповољним условима, који су настајали због формирања антагонистичких групација тзв. хладног рата и присуства сталне ратне опасности, наше тадашње оружане снаге биле су принуђене да проналазе одговарајућа решења и рационалне одговоре на многа питања. Међу њима, било је најважније да се пронађе прави одговор на питање *какве оружане снаге и какву њихову ратну вештину морамо развити да бисмо сачували резултате победе у народноослободилачком рату и социјалистичкој револуцији*. Одговор на то питање морао се тражити у сопственом искуству, које би одговарало идејним поставкама и зачецима тадашње праксе друштвеног самоуправљања. На основу богатог ратног искуства и анализе превладавајућих друштвених и војних услова, тражено је одговарајуће решење у формирању оружаних снага са, условно, тзв. оперативним, територијалним и партизанским јединицама. Такво решење је било прагматично усмерење за нашу војнотеоријску мисао у области ратне вештине и њеног практиковања. Стога је наша тадашња војнотеоријска мисао била усмерена на

три основна pravca: 1) *на теоријско разматрање искуства и знања о искуствима ратне праксе у народноослободилачком рату*; 2) *на разматрање нове концепције одбране, нове ратне доктрине* (доктрине одбране) *и одговарајуће војне доктрине*, и 3. *на стварање уџбеничке литературе за усвајање знања о ратној вештини у нашем војнообразовном процесу*.

Приликом разматрања најважнијих искустава и знања о искуствима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у нашем народноослободилачком рату, наша војнотеоријска мисао је била првенствено усмерена на потпуније сазнавање практиковања (условно речено) ратне вештине Јосипа Броза Тита и његових сарадника. Полазна основа за разматрање била је њихова ратна пракса, затим актуелна активност у области ратне вештине и документи из народноослободилачког рата, који су сређени у збирци *Војна дјела*. Наведена знања о ратној пракси и војном делу Јосипа Броза Тита имала су огроман утицај на усмеравање развоја наше војнотеоријске мисли, а нарочито на заснивање и на разматрање концепције наше одбране, те наше ратне и војне доктрине. Пошто су поседовала латентну стратократијску моћ, она су стимулативно подстицала на сазнавање, уопштавање и на разматрање искустава припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у нашем народноослободилачком рату, а нарочито њихове припреме и вођења на партизански начин, или како се то често говорило – у партизанском рату. Тако је војнотеоријски рад на потпунијем сазнавању искустава и знања о искуствима примене ратне вештине у нашем народноослободилачком рату и актуелно стваралаштво Јосипа Броза Тита о одбрани наше тадашње државе помогло да се створе теоријске основе и идеје које су биле релевантне за нашу ратну вештину. Указивано је на потребу за стварањем јединственог југословенског одбрамбеног система, у којем се морају објединити сви југословенски народи и народности за оружану супротстављање сваком агресору. То је била основна идеја у нашој тадашњој југословенској концепцији одбране и темељ за изградњу одговарајућег одбрамбеног система.

Наведену идеју наши аутори су почели детаљније да разматрају после 1950. године, а затим да практично разрађују кроз концепцију и доктрину народне одбране, односно преко наше ратне доктрине (условно названа доктрина народне одбране) 1955–1958. године. Након тога, она је практично преведена у нашу нову концепцију одбране, која је потпуније теоријски формирана крајем 1968. године и названа *концепција општенародне одбране*. Она је теоријски заснована као парадигма, односно као узорна идејно-политичка замисао одбране социјалистичког самоуправног друштва, које се на тим најширим друштвеним основама припрема за одбрану. Тиме је било финализовано Титово војно дело, које је требало да га сврста у најзначајније војсковође у досадашњој ратној пракси. Поред победе у најтежим условима Другог светског рата, и у најтежим мирнодопским условима иницирао је најшире подруштвљавање одбрамбених послова и практиковање ратне вештине као опти-

мално решење за одбрану слободе и независности малих и технички слабије опремљених држава.

Основне поставке наше концепције општенародне одбране биле су уређене у одговарајућим нормативним документима и тако преведене у практична решења којима се држава припрема за одбрану од агресије. Одбрана наше тадашње државе постала је право, највиша дужност и част сваког држављанина Југославије. Предузете су све прагматичне иницијативе за изградњу одбрамбеног система који је требало да одговара нашем тадашњем (југословенском) друштвеном бићу, постојећим условима и војном окружењу. У систему општенародне одбране омогућено је свим патриотски опредељеним Југословенима да се према својим способностима и могућностима укључе у одбрану наше друштвене самобитности, слободе и независности. На жалост, та могућност није била искориштена у том времену, па се систем југословенске општенародне одбране показао фаталан по Српство, а нарочито по његове националне и државне интересе.

Превођењем у одговарајући одбрамбени систем, наша концепција општенародне одбране постала је основно сазнајно извориште и путоказ нашој војнотеоријској мисли за домишљање и решавање проблема одбране наше државе у евентуално наметнутом рату. Поред тога, она је постала и основно усмерење нашој војнотеоријској мисли за разраду ратне доктрине, или доктрине општенародне одбране, односно доктрине општенародне одбране и друштвене самозаштите. При томе, она је послужила, и сада понекад служи, као филозофски (мудри) поглед на проблеме наше одбране у евентуалном, присутном и непосредно будућем рату. Тиме је општенародни одбрамбени рат постао наша визија и наше прагматично опредељење за супротстављање евентуалној војној агресији и оружаним снагама непријатеља.

После 1968. године многе поставке наше концепције општенародне одбране, затим доктрине општенародне одбране и друштвене самозаштите, а самим тим и многи проблеми припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у наметнутом рату (односно прокламованом општенародном одбрамбеном рату) постали су предмет војнотеоријских и стручних разматрања. Та су разматрања ситуирана веома дифузно у разним предметним областима и конципирана за теоријски обухват веома широко и интензивно – тако да су вербализована с различитих аспеката и друштвених усмерења. Потпунија анализа тих разматрања и тада актуализираних знања, те њихове примене на решавање одређених проблема, показује да је наша војнотеоријска мисао стално (и с извесним закашњењем) пратила праксу припрема за тзв. општенародни одбрамбени рат. То се нарочито уочава у домену теоријске разраде практичног решавања проблема који су пратили припрему југословенског друштва за одбрану од војне агресије.

Теорија општенародне одбране препуштала је усмереној пракси да релативно самостално проналази решења за припрему и вођење борбених дејстава и њихових пратећих активности у евентуалној војној

агресији на нашу државу и у евентуалном рату на нашим (југословенским) територијама. У том односу она је имала релативно пасивну улогу и основни задатак да разматра одговарајућу праксу и да, при томе, указује на њену научну заснованост, њену друштвену самоуправну суштину и општејугословенску корист. Пошто се југословенско друштво непрекидно мењало, у смислу растурања заједништва, то је оставило значајне последице и у нашој војнотеоријској мисли. Последице свега тога биле су различите, а највише су се одражавале на нашу ратну вештину, односно на нашу теорију ратне вештине и полемистику, које су посредовано утицале на развој нашег мирнодопског умећа припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у оружној борби. То се нарочито уочава у нашој тадашњој војној доктрини, у којој су се непосредно исказала наша војнотеоријска мисао и наша практикабилна опредељења (односно опредељења тадашње војнуководеће елите) за развој оружаних снага и њиховог оспособљавања за припрему и вођење борбених дејстава и њихових пратећих активности у оружној борби тзв. општенародног одбрамбеног рата.

Концепција и доктрина општенародне одбране биле су подстицајно теоријско исходиште и сазнајна водила за нашу теорију ратне вештине, која се, због тога, после 1968. године почела заснивати и упоредо развијати у кохеренцији војне доктрине, теорије полемистике и, углавном, образовних знања о припреми и вођењу борбених дејстава и њихових пратећих активности и о оружној борби у општенародном одбрамбеном рату. У свему томе, концепција општенародне одбране је третирана и уважавана као мисаона сазнајна парадигма наше целокупне одбране, а доктрина општенародне одбране као водила наше сазнајне активности у разматрању наше ратне вештине, те проблема и процеса њеног практиковања и испољавања.

Пошто су наведена сазнајна исходишта и њихови теоријски оквири пажљиво наметани, то је неминовно утицало да се наша војна доктрина започне неправилно заснивати, а затим разрађивати, разматрати и усвајати више година. Стога је увек, с извесним закашњењем и значајним сазнајним пропустима, пратила развој концепције и доктрине општенародне одбране и друштвене самозаштите. Она се почела заснивати у оквиру војносазнајних активности генералштаба оружаних снага и његових специјализованих органа и установа. Временом, наставила је да се изграђује као суптилно институционализовано нормативно мишљење о припреми и вођењу оружане борбе у општенародном одбрамбеном рату. То је омогућило да се афирмише институционално сазнавање оружане борбе – по садржају, испољавању, сложености, динамичности, дисконтинуираном догађању и детерминисању концепцијом и доктрином општенародне одбране. Тако се у теоријским разматрањима наше војне доктрине почео истицати посебан тип војних теоретичара, односно аутора и писаца текстова за поједине војне руководиоце – лажне ауторе, који су знања о ратној вештини, концепцији и доктрини општенародне одбране селективно нормирали и излагали као нова тзв.

упутствена знања. У таквом сазнајном процесу је, углавном, без праве ауторске и научне сазнајне одговорности обнародована нова војнодоктринарна теорија припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у општенародном одбрамбеном рату. Тиме су биле успостављене многе диспропорције у развоју наше ратне вештине и њеног практиковања, а последице свега тога су сада парадоксалне и сагласне актуелној ратној пракси на појединим територијама Српства.

Војнодоктринарне поставке о оружној борби, и о припреми и вођењу борбених дејстава и њихових пратећих активности, инструктивно су наведене у основним војнодоктринарним документима. Теоријска разматрања о свему томе изложена су у многобројним и веома различитим литературним јединицама, тако да је сазнајна продукција наше тадашње војне доктрине импозантна. Њене поставке упућују на одређене модалитете понашања у оружној борби и на разматрање одређених проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности само у назначеном општенародном одбрамбеном рату. Оне почињу да доминирају у сазнајној области ратне вештине и у њеном практиковању, тако да постулирано и усмерено успостављају лимитиране сазнајне оквири за теоријско мишљење. Управо то је и условило да се теорија ратне вештине заснује у тим сазнајним оквирима и да се, после тога, развија претежно као нормативна теорија о оружној борби или као тзв. *доктрина оружане борбе*.

Најважније војнодоктринарне поставке су после 1968. године теоријски разрађиване и излагане у наменским књигама, званичним публикацијама и наставној литератури, тако да су у њима потпуније наведена стечена теоријска знања. Та су знања посредовано превођена у тзв. војнообразовна знања, која служе за изучавање ратне вештине, њеног практиковања и за униформно усвајање војне доктрине. Стога је према њима, из сасвим прагматских разлога, усаглашена и углавном израђена остала војна литература. Тиме је знатно проширена интерпретација војнодоктринарних знања на стручна и научна знања о оружној борби и ратној вештини. У вези с тим, биле су изражене и одређене претензије на научно војнодоктринарно сазнавање ратне вештине и на разматрање њене будуће праксе. Мада је у тим интенцијама претендовала да се уважава као теорија науке о ратној вештини, односно као теорија науке о оружној борби или, чак, као научна доктрина оружане борбе, наша војна доктрина се испољавала као нормативна теорија у којој превладава нормирана мисао о оружним снагама и о властитим активностима, поступцима, борбеним дејствима и уопште о манифестним одликама оружане борбе. Отуда се наша војна доктрина углавном испољава као посебан емпиријско теоријски систем и као институционално санкционирана нормативна и делимично субјективна мисао о припреми и вођењу борбених дејстава и њихових пратећих активности и о оружној борби. Но, без обзира на то, у њеним оквирима почела се интензивније изграђивати наука о ратној вештини, или ратна вештина као наука, и наше настојање да се теорија ратне вештине утемељи с одговарајућим научним знањима.

Претензије на научно заснивање ратне вештине биле су испољене знатно раније у часопису „Војно дело“, преко ауторских покушаја да се разматрају поједини аспекти науке о ратној вештини и, посебно, да се научно разматрају проблеми и процеси праксе ратне вештине. Ти су покушаји били најнепосредније изражени 1949–1950. године у појединим написима, у којима се, уз потпуно разумевање и уважавање неких методолошких и теоријских недостатака, уочава логичка организованост и сазнајна повезаност изложених знања. После тога, уследила су спонтана ангажовања појединих аутора на разматрању ратне вештине и процеса изградње једне аналогичне науке, односно, према тадашњим схватањима и ексклузивним називима: војне науке, или ратне вештине као науке, или науке о оружаном борби. Ти су аутори, као признати научни ентузијаста, успели да до краја 1970. године изграде полазне институционалне и теоријске основе за организовано бављење научноистраживачким радом у области ратне вештине и за реализацију симпозијума „О војној науци“.

На симпозијуму су изложене значајне теоријске и методолошке основе које су пресудно утицале на (конвенционално и институционално) заснивање наше ратне вештине као науке и њених научних дисциплина – мада њихов научни статус није био ни пре тога дискутабилан, нити се могао аргументовано оспорити. Њихова институционална прокурација била је права прекретница у официјелном прихватању квазинаучног схватања о ратној вештини и оружној борби и у заснивању тзв. обрнуте свести о њиховој стварности. То је схватање постало доминантно у нашим оружаним снагама и сада се највише испољава код старешина виших и највиших чинова и положаја. Међутим, насупрот тим последицама, то је подстицајно деловало да се приступи поступном заснивању институција неопходних за планско теоријско разматрање ратне вештине и предметне области, у којем се испољава њено практиковање. Тако је, на пример, успостављена неформална концепција научноистраживачког рада у области ратне вештине; заснована пракса научних расправа о многим научним и практичним проблемима ратне вештине и њеног практиковања; установљена награда „22. децембар“ (и) за теоријске радове из области ратне вештине; уведен последипломски студиј ратне вештине (као науке); заснована институција доктората војних наука (и) за област ратне вештине (као науке) и започето с конституисањем специјализованих научних установа које се баве ратном вештином. У свему томе, предузимане су многе спонтане и институционално усмерене активности, које су временом прерасле, условно, у прави покрет за свеобухватније афирмисање научноистраживачког рада и теоријског разматрања оружане борбе, борбених дејстава, те припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у општенародном одбрамбеном рату. Резултат свега тога су наша садашња теорија ратне вештине и теорија полемистике, које одражавају наша савремена достигнућа у научном мишљењу и научном сазнавању ратне вештине.

После скоро двадесет пет година развоја наше науке о ратној вештини или ратне вештине као науке, садашњим развојем наше

полемистике напоскон почињу поступно да се стичу и усвајају објективна, интересубјективно проверљива и ваљано систематизована знања о ратној вештини, о проблемима и процесима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности која нас интересују, и о оружној борби. То подразумева и настојања да се помоћу научних и ваљаних искуствених знања комплетира и усвоји наша војна доктрина и да се формира свеобухватнија теорија ратне вештине у којој се неће размимоилазити научнотеоријско и војнодоктринарно мишљење. За остварење тих настојања наступају повољнији друштвени услови, и ту могућност Војска Југославије мора нужно да искористи: да иновира концепцију општенародне одбране у одговарајућу концепцију одбране Југославије, сагласно постојећим променама; да иновира доктрину општенародне одбране и друштвене самозаштите у одговарајућу ратну доктрину Југославије, сагласно датим променама и променама у концепцији општенародне одбране, и да потпуно превреднује бившу „стратегију оружане борбе“ у одговарајућу војну доктрину, односно у војну доктрину Југославије, у којој се морају исказати наша опредељења: за реално могуће конституисање и развој Војске Југославије и за њену оптималну припрему и ангажовање у миру и рату, нарочито за припрему и вођење борбених дејстава и њихових пратећих активности. Поред осталог, то су довољни разлози за интензивирање научних истраживања у области ратне вештине и за развијање њене теорије углавном као теорије полемистике. Наравно, то захтева оптималан научноистраживачки рад и одржавање симпозијума о полемистици ради официјелног елиминисања догматизованих војнодоктринарних и квазинаучних схватања о ратној вештини и коректног усвајања свих неопходних научних дана за нашу научну перспекцију.

Садашњи статус полемистике

На основу потпунијих разматрања савремене ратне вештине наша војноинтелектуална елита је у потпуности прихватила схватања да *без свестраног развоја наше војне науке (војних наука) и полемистике, као посебне општевојне науке, нема оптималног напретка у развоју теорије ратне вештине, а самим тим ни у развоју наше ратне вештине и њене праксе.* Прошла су времена када су се могла стицати истинита знања о оружној борби и борбеним дејствима, и о проблемима и процесима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату без учешћа полемистике и осталих војних наука, научних дисциплина и грана. Научна знања о савременој оружној борби и борбеним дејствима, о савременим војскама и њиховом ангажовању (употреба) у миру и рату, те о њиховој будућој стварности постала су неопходна сазнајна основа без које се не може ваљано изградити, нити усвојити пробабилна победоносна војна доктрина. То значи да савремена теорија ратне вештине мора бити, првенствено, и највећим делом, теорија о оружној борби, борбеним дејствима и њиховим пратећим

активностима, чији је есенцијални производ проспективна војна доктрина, која, у крајњем, мора инструктивно одразити научно сазнајни поглед на непосредно будуће победоносно вођење борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. Према томе, *основна поука* из актуелних разматрања ратне вештине гласи: *у савременим војно-друштвеним условима полемистика мора претходити и одлучујуће учествовати у стварању и усвајању пробабилне победоносне војне доктрине*. Не сме се радити супротно томе. Мора се нужно превазићи период праксе када се под непосредним утицајем стратократије стварала углавном непотпуна и теоријски недовољно утемељена војна доктрина, која се експонирала и уважавала као научно знање о ратној вештини. Такво знање неминовно је водило, и сада води, у прагматизам, који се у теорији ратне вештине испољава рафинирано и показује у различитим псеудо-научним облицима.

Усвајање и практиковање наведене поуке може веома стимулативно да делује на примеренију научну освештеност наших аутора, на развој наше ратне вештине и на предузимање одговарајућих активности за релативно свеобухватније разматрање проблема наше војне науке (војних наука), полемистике, теорије ратне вештине, нарочито, на разматрање научне заснованости праксе наших оружаних снага у области припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. У свему томе, почев од око 1985, а нарочито од 1992. године, па до сада – између наших војних теоретичара воде се веома обимне и несагласне расправе, које су, сасвим оправдано, усмерене у најбољој намери да се сазна релативно објективна истина о свим проблемима и процесима наше савремене ратне вештине и, наравно, савремене ратне вештине уопште.

Научна заснованост мирнодопског развоја наших оружаних снага (Југословенска народна армија и Војска Југославије) и њихово ангажовање у миру и рату, као и њихова пракса у области припреме и вођења борбених дејстава и њихове пратеће активности у рату, односно у евентуалном рату, истраживани су сукцесивно и оцењивани с различитих аспеката и војноруководних нивоа. О томе постоје многи документи (анализе, процене, оцене и остали написи), из којих се могу извести потребни закључци о њиховом релативном научно фондираном развоју. На основу тих закључака могу се предузимати, и предузимају се, оптимални и субоптимални практикабилни захвати у стварност припрема наших оружаних снага за реално могуће практиковање ратне вештине. Тиме се најнепосредније подстичу њена убрзанија сцијентизација и проспективни развој, који је до сада усмераван, углавном, традиционално, емпиријски и војнодоктринарно. Мада постоје објективне потребе за њеним научним сазнавањем, ипак се морају уважавати одређене чињенице и правилности у приоритету сазнавања научне изграђености полемистике, па се у том смислу морају тежишно усмерити наши војноинтелектуални напори и мисаоно сазнајне моћи. Стога, сада, научно сазнавање научне изграђености наше актуелне праксе ратне

вештине остаје као изузетно значајан научноистраживачки задатак, који мора сачињавати усмеравајућу окосницу научне стратегије наших оружаних снага.

У односу на савремену праксу наше ратне вештине, *научна изграђеност полемистике* или, конвертирано речено, њена научна изграђеност као науке, знатно се мање разматра. О томе постоји само релативно мањи број анализа, оцена, процена и осталих написа, на основу којих се не може потпуно поуздано утврдити какав је њен садашњи статус, односно *каква је научна изграђеност наше науке о ратној вештини* или, прецизније, *каква је научна изграђеност наше војне науке којом се сазнаје оружана борба и борбена дејства, те комплекс проблема и процеса припрема и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности, применом одређених објективних метода истраживања*. То је била, и сада је, веома значајна област интересовања, вербалног теоретисања и стратократског псеудозалагања за њено научно заснивање и за њен потпунији развој. Међутим, насупрот тим интенцијама, о њој није до сада обављено ниједно свеобухватније истраживање, па због тога у нашој војној литератури и нема довољно војнонаучних дела или војнотеоријских расправа у којима се научна изграђеност полемистике сазнајно конкретно и теоријски целовито разматра. Позитиван изузетак су поједини чланци, научна саопштења с научних скупова, анализе одређених војних научних институција и поједине студије, монографије, дипломски радови и дисертације, у којима се она третира парцијално, по појединим конститутивним деловима науке и с различитих аспеката. Стога та дела, иако малобројна, веома су корисна сазнајна основа и веома инспиративан подстицај за предузимање свеобухватнијих и строго усмерених истраживања и за формирање одговарајућег теоријског фонда о полемистици.

Потпунији увид у тематику и садржајну разумењеност радова наших аутора, а затим и у аналогну разумењеност стечених и усвојених научних знања о оружаној борби и борбеним дејствима, као и о актуелним проблемима и процесима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату, даје довољно повода за доношење и уважавање једне опште и релативно истините оцене о садашњем статусу полемистике. *Наша полемистика је парцијално конституисана као наука и не задовољава све наше нужне потребе за оптималну сцијентизацију практиковања наше војне стратегијске, оперативне и тактичке вештине*. Та је оцена интересубјективно проверљива, јер је заснована на релативним сазнајним и научним чињеницама, одређеним сазнајним претпоставкама и нашем војноинтелектуалном назирању:

1. *да наша полемистика у садашњем стању, i in statu quo ante, задовољава изврстан број формалних услова конституисања сваке конкретне науке* – без обзира на то да ли се ми лично, и као оружане снаге, с нашом одређеном филозофијом слажемо с њеним фундаменталним претпоставкама и с начином на који су решени њени најважнији проблеми, па и са функцијом која јој припада у нашем систему војних наука и целокупној војној стварности;

2. да је наша полемистика само делимично садржински конституирана према нашим садашњим и проспективним општесрпским и општејугословенским филозофским претпоставкама; и

3. да наша полемистика није успела потпуно да развије своју научну критичку свест о самој себи, о својим теоријским сазнајним основама, о свом језику, о својим методама и методологији, о законитостима свога развоја итд.

Наведене оцене и сазнајне претпоставке су фактички и фактитивно засноване на строго усмереном увиду у нашу војну литературу и у аналогну ретроспективу развојног конституисања наше науке о ратној вештини или ратне вештине као науке. Уз потпуно уважавање свих уложених мисаоно-сазнајних напора и постигнутих резултата у досадашњем научно коректном развоју полемистике, значајно је да се укаже и на битне сазнајне пропусте који су учињени у њеној актуелној изградњи. Поред осталог, и то у целини одређује њен садашњи статус. Но, без обзира на то, на сва могућа и на сва евидентна неслагања наше војноинтелектуалне и војноруководеће елите око научно коректног конституисања наше полемистике као науке о ратној вештини – сматра се да по том основу треба обратити посебну пажњу на евидентне сазнајне пропусте, а затим уложити све расположиве војноинтелектуалне моћи да се они научно коректно отклоне.

Иницијално и узрочно полазиште за многе пропусте у актуелном конституисању наше полемистике налази се у непотпуној научној осветлености наших аутора, а самим тим и наших оружаних снага, о објективном дијалектичком јединству и објективним чулно-практичним и мисаоно-сазнајним дистинкцијама између ратне вештине – као конкретне људске вештине или умећа, њене праксе – као конкретне људске праксе, њене теорије – као адекватне конкретне теорије, и полемистике или науке о ратној вештини – као конкретне војне науке. Последице свега тога су – експлиците и имплиците – присутне у нашој целокупној војној стварности, а то се све посредовано преноси и на теоријско стваралаштво наше војноинтелектуалне елите, која претходно није могла, нити сада може, у релативно кратком временском периоду, да испуни све нужне и довољне услове за научно коректно конституисање дате науке и да, при томе, размотри и научно коректно успостави све њене неопходне конститутивне елементе и филозофске, логичке, епистемолошке и научнотеоријске сазнајне основе. У односу на све то, сада се може само прелиминарно указати на општа сазнајна достигнућа и на сазнајне пропусте у конституисању наше полемистике, који су одлучујуће релевантни за њену научну изграђеност.

(1) После фактичког утврђивања постојања науке о ратној вештини и њеног правога идентитета наши аутори, а самим тим наша војнотеоријска мисао и наше оружане снаге, нису успели да је именују правим и интернационално прихватљивим именом, односно именом које потпуно одговара њеној природној датости и нашем језику. Тај проблем је био актуелан око 162 године у свим оружаним снагама, а нама су га у наслеђе

оставили Карл Клаузевиц, Анри Жомини и наши војни теоретичари Петар Пешић, Живојин Р. Мишић и њихови следбеници. То нам је све указивало на потребу да се правилно именује та конкретна војна наука, која објективно постоји у научној стварности – независно од сваког мишљења и од сваког неслагања око њених знања и њихове научне и предметне одређености.

(2) Од заснивања наше науке о ратној вештини (око 1907. године) до сада наши аутори нису успели да јој одреде право место у систему војних наука. Усмерени у том смислу нису се много трудили да ваљано систематизују конкретне војне науке, њихове научне дисциплине и научне гране, уз неопходно утврђивање његовог центра сагласно правим научно сазнајним интенцијама и захтевима. То је помогло да та наука не добије своје право место у систему наука и да се њени сазнајни резултати не доведу у потпуни склад с резултатима осталих наука, које су засноване на истим и сличним филозофским основама. Тај проблем је актуелан у скоро свим оружаним снагама, па то непосредно указује на потребу да се научно коректно конституише адекватан систем војних наука. Такав систем се може конституисати, углавном, само применом *principum divisionis scientiae* на поједине конкретне војне науке и њихове системе, уз строго уважавање одлика њихових предмета и задатака у сазнавању војне стварности у рату.

(3) Наши аутори су веома варијабилно одређивали, и сада одређују, извесна подручја ратне стварности на која се односе искази наше науке о ратној вештини, односно наше полемистике. Према њиховим одредбама то су: оружана борба; припрема и вођење оружане борбе; припрема, организовање и извођење оружане борбе; припрема и вођење бојева, операција и оружане борбе у целини; оружана борба и неоружани облици отпора; припрема и вођење ратних борбених дејстава оружаних снага на копну, мору и ваздушном простору и њихових пратећих активности у општенародном одбрамбеном рату, и суштина оружане борбе и њене законитости. Тиме је, практично, била одређена врста искуствених чињеница које су релевантне у датој науци и подручје војне стварности у рату на које се примењују њени сазнајни резултати. Пошто је то подручје веома непрецизно, варијабилно и само асоцијативно, експлиците и имплиците, одређено – сада се, у новим сазнајним условима, намеће логична потреба да се научно коректно одреди право предметно подручје примене свих сазнајних резултата наше полемистике и њених научних дисциплина. То непосредно указује на нужну потребу да се научно коректно одреди и усвоји њихова права предметна област, њихови прави предмети сазнавања, њихови прави садржаји и обими тих садржаја.

(4) У претходној, релативно неодређеној предметној области наше полемистике и посебно, у предметним областима њених научних дисциплина – војне стратегије, војне оператике и војне тактике, односно стратегије, оператике и тактике – користи се језик који је интуитивно јасан за већину припадника наших оружаних снага, а нарочито за њихов

научни и руководећи кадар. Мада је у нашим оружаним снагама, углавном посредством појединих тзв. војнодоктринарних теоретичара, извршено својеврсно „насиље“ над језиком и стилем наше ратне вештине, извесни актуелно кориштени појмови и категорије су веома прецизно одређени. Већина таквих појмова и категорија је, такође интуитивно, јасна без обзира на то што је њихова логичка разговетност често релативна и сазнајно сумњива. У свему томе, посебно се истиче недовољна израђеност и комуникативност објект-језика наше ратне вештине, а нарочито изразита неизграђеност мета-језика наше полемистике, у којем су најважнији термини датог језика углавном научно некоректно дефинисани и међусобно повезани. То нам најнепосредније указује на нужну потребу научно коректног заснивања језика и стила наше ратне вештине, а нарочито научно коректне изградње мета-језика те науке.

(5) На основу сазнавања наведених и претходно варијабилно одређиваних предметних области практиковања наше ратне вештине засновани су и у нашој теорији ратне вештине изложени многи хипотетички ставови и уже тзв. хипотеза-теорије. Они се, експлиците и имплиците, непосредно и посредовано односе углавном на „припрему и вођење оружане борбе“, и на припрему и вођење борбених дејстава (и њихових пратећих активности) у нашем, такође претходно проспективно замишљеном, општенародном одбрамбеном рату. Ти су ставови и теорије имали, и још увек имају, највећи значај за нашу актуелну војну стварност, која се непрекидно и убрзано суштински мења у најважнијим друштвеним основама. Услед тога, они постају ирелевантни за нашу полемистику, јер их она по многим основама не може више, без тоталне провере, користити као потпуно поуздане премисе приликом теоријских заснивања резултата будућих истраживања. Тиме се посебно указује на сазнајну и прагматичну непоузданост многих наших претходно заснованих тзв. научних претпоставки о могућој вези чињеница дате војнодруштвене стварности и наших концепцијских, ратнодоктринарних и војнодоктринарних одређења за припрему и вођење борбених дејстава и њихових пратећих активности у једном парадигматично замишљеном и у најбољој намери прокламованом општенародном одбрамбеном рату – у нашој актуелној, очекиваној и реално могућој друштвеној стварности. То нам све указује на потребу за формирањем објективних и проспективно прагматичних тзв. хипотеза-теорија војне стратегије, оператике и тактике, које морају да буду интерсубјективно поверљиве и научно коректно доказане до те мере да се могу сматрати нашим војнодоктринарним законима.

(6) Приликом разматрања појединих проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности, као и оружане борбе у рату, уочава се, експлиците и имплиците, да наши аутори примењују многа научнометодолошка знања, научне методе истраживања, методске технике, поступке и средства која су примерена за сазнавање и за сазнајно решавање актуелних проблема и процеса у

области практиковања ратне вештине. То је све углавном превредновано из методологија и метода друштвених наука, те једносмерно прихваћено од научника који су били, и који су сада, углавном продуктивно ангажовани у нашој полемистици. Тиме је изграђено интегрисано особено научноистраживачко искуство наших истраживача – аутора, тако да се посредством њихових теоријских радова развија адекватна метода и методологија наше полемистике. У односу на све то и у односу на потребе за свеобухватнијим интердисциплинарним сазнавањем и решавањем актуелних проблема и процеса практиковања ратне вештине, у њиховом сазнавању релативно мало се користе научне методе истраживања оних наука које су непосредно инхерентне и кохерентне ратној вештини и њеном практиковању. Стога се сада уочава само релативна кохеренција метода и методологије полемистике према проблемима и процесима војне стварности које полемистика мора нужно да сазнава и сазнајно решава.

Уз потпуно уважавање, али и уз релативно игнорисање свих проблема нашег научноистраживачког рада у области ратне вештине и њеног практиковања, наши војни теоретичари су ипак успели да заснују системску теорију о тзв. методу и методологији ратне вештине. Она није била довољна, нити је сада погодна да се користи за проспективни развој одговарајућег научног учења у ваљаном научнотеоријском смислу. То нам све непосредно указује на нужну потребу за редефинисањем метода и методологије ратне вештине, као и потребу за научном изградњом једне системске теорије и учења о методу и методологији полемистике, које ће бити примерене предмету полемистике и нашој научној освештености о свим значајним проблемима и процесима из њене предметне области.

(7) Наша савремена ратна вештина као наука је експлиците, изричито заснована и оправдана посредством марксистичке филозофије дијалектичког материјализма, уз наглашену заступљеност позитивистичког тзв. логичког емпиризма и прагматизма. Тиме су у сва наша знања о њеној предметној области уграђене јединствене марксистичке основе и претпоставке, које нису експлицитно формулисане, систематизоване и објашњене сагласно садашњим и непосредно будућим одликама нашег друштва. С обзиром на то и на наше убрзане друштвене промене, наша полемистика се мора нужно утемељити на јединственим филозофским основама и претпоставкама, које морамо формулисати, систематизовати и објаснити сагласно одликама нашег садашњег друштвеног бића и његовим реално могућим одбрамбеним интенцијама на јединственом патриотизму.

(8) У току досадашњег развоја наше ратне вештине као науке, односно наше полемистике, наши истраживачи – аутори нису били заинтересовани, нити стимулативно усмеравани да ретроспективно разматрају њену историју, а затим да утврде тенденције њеног развоја и да, при томе, прикупе сва позитивна научноистраживачка искуства претходних генерација истраживача – аутора. То непосредно показује

да је историја наше полемистике најмање истраживана и конститутивно оформљена, па због тога и немамо довољно научних знања о законитостима њеног проспективног развоја у различитим војнодруштвеним условима. То је довољан повод за предузимање одговарајућих разматрања и за формирање адекватне научне стратегије. Стога усмерена анализа законитости и општег развоја свих конститутивних елемената полемистике показује да се она сада налази у веома сложенем развојном процесу и да је оптерећена многим сазнајним проблемима, који јој оспоравају коректну научну изграђеност. Тиме су потпуно оправдани сви разлози и опредељења да се предузимањем једног фундаменталног разматрања дође до релативно истинитог одговора на питање *да ли је наша полемистика (наука о ратној вештини или ратна вештина као наука) заснована научно коректно и на којем се нивоу научног конституисања сада налази.*

Сви претходни потицаји за тражење правог одговора на наведено питање назирани су се у негативним персоналним и институционалним конотацијама ратне вештине као науке и у њеним пратећим консекуцијама на научну освештеност наших оружаних снага о ратној вештини и њеној научној стварности. То је својевремено дало довољно повода да се, почев од 1985. године приступи заснивању научноистраживачког задатка „Научна изграђеност ратне вештине“ ради стицања адекватних научних знања. Тај задатак је непотпуно реализован у релативно кратком временском периоду (1986–1992. године), уз ангажовање релативно већег броја истраживача – аутора из ЈНА и цивилних институција у СФРЈ и утрошак минималних финансијских средстава. На жалост, због насилног растурања СФРЈ и ЈНА, до сада нису научно верификована стечена знања, нити је донета нека мериторна оцена о тадашњим сазнајним достигнућима и о сазнајној вредности тадашњег интелектуалног рада. Пошто су поједини истраживачи – аутори уверени да су обавили изузетно значајан научносазнајни посао за наше оружане снаге, они сасвим оправдано очекују да ће њихова сазнајна достигнућа корисно послужити као полазна сазнајна основа за израду научних саопштења о полемистици и о њеној научној изграђености.

Садашња сазнајна оријентација за разматрање полемистике

У току истраживања научне изграђености ратне вештине као науке наши истраживачи – аутори уверили су се да је први пут у нашим оружаним снагама (па и у нашим цивилним институцијама) свеобухватно разматрана једна конкретна наука, и то са становишта сазнавања актуелног стања у њеном конституисању и у њеној комплекснијој сазнајној доградњи. То је уверење помогло да изврше потпунији обухват постојећих, нама доступних знања о свим конститутивним основама полемистике и њених научних дисциплина, а затим и разматрања

која се експлиците или имплиците односе на датости у њиховим предметним областима. Тиме су покушали, и према бројним мериторним оценама успели, да утврде сазнате и несазнате области те науке, затим да поставе конкретне захтеве за њихово потпуније, углавном проспективно разматрање и да, при томе, постојећа знања подигну на виши сазнајни ниво. Без неке лажне претенциозности све више се уочавају уверења да ће многа новостечена знања о полемистици и њеној научно изграђености успешно превладати сваку коректну научну и практикабилну проверу. Стога ће моћи и да иницирају извесне модификације у нашим схватањима о ратној вештини и, аналогно томе, поједине смислено сврховите захвате у нашем научноистраживачком и војнообразовном процесу. Упоредо с тим, постоје и сасвим оправдана уверења да ће многа новостечена знања бити одбачена и да ће, временом, потпуно застарити, па се и та могућност прихвата као нормалан след ствари и догађаја у свакој науци у развоју.

Услед многих фактичких и фактитивних неслагања припадника наших оружаних снага, а нарочито истраживача – аутора, око битних проблема наше ратне вештине, њене праксе и теорије, војне науке (војних наука) и полемистике, упутно је да се наша војска, а нарочито наша војнонаучна јавност, упозна са следећим сазнајним чињеницама ради њиховог уважавања и перспективног усвајања:

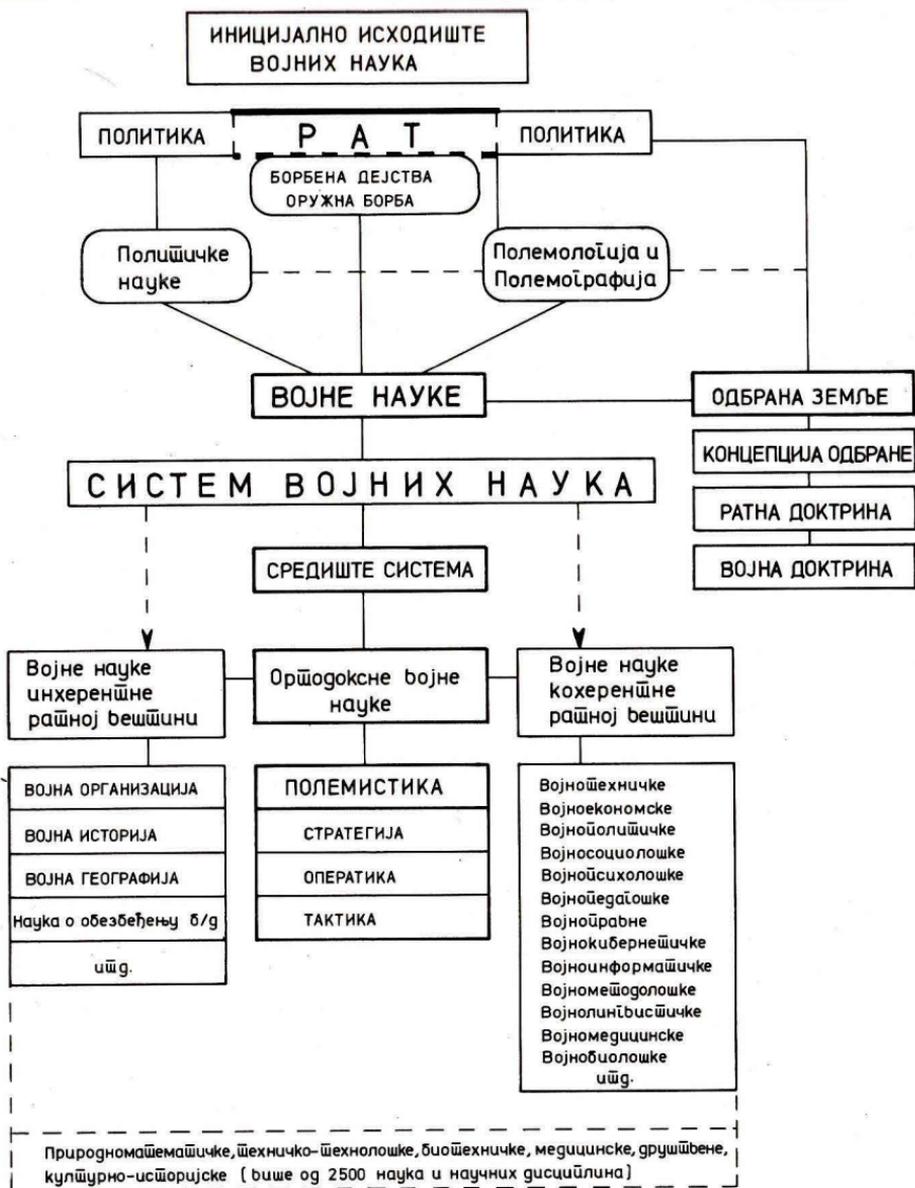
(1) Наша наука о ратној вештини је практично заснована у склопу, и у току развоја, наше теорије ратне вештине у периоду око 1907. године. Од тог времена до сада наша (односно српска, а затим и југословенска) војнотеоријска мисао се стално налазила у таквој сазнајној ситуацији да разматра многе проблеме њене научне изграђености и проблем њеног научно коректног, правог и интернационално прихватљивог имена. Када су то наши истраживачи – аутори увидели, нашли су се у ситуацији да именују једну конкретну војну науку која сада – посредством војне стратегије, војне оператике и војне тактике, односно уобичајено скраћено речено: стратегије, оператике и тактике – целовито и искључиво изучава оружну борбу и актуелне проблеме и процесе припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. После вишегодишњег истраживања и трагања за њеним правим именом створен је термин полемистика. Уз уважавање свих неопходних аргумената глосологијске и идиоглотологијске праксе, сматра се да је то њено право и интернационално прихватљиво име, које потпуно одговара језику и стилу наше ратне вештине и систему њених научних дисциплина: *полемистика = стратегија, оператика и тактика*. Стога се предлаже за консензусално усвајање на симпозијуму и за употребу у нашим оружаним снагама. За прихватање тог имена или термина за појам „наука о ратној вештини“ или „ратна вештина као наука“ постоје многи оправдани, практични и научни разлози које не треба посебно доказивати и образлагати. Они су нам свима, у нашим војноинтелектуал-

ним круговима, добро познати, и стога је на симпозијуму сасвим довољно (из општеобразовних разлога) да се укратко укаже на сазнајну процедуру његовог стварања помоћу старогрчке лексике.

(2) Након заснивања полемистике, наши аутори нису уложили довољно напора да јој одреде право, централно место у систему војних наука, па нису, у вези с тим, успели ни да одреде право место и праву прагматичну развојну целину (нашег) система војних наука, који је примарно детерминисан војном стварношћу у рату и миру и целокупним фондом научних знања о тој стварности. То је битно утицало на њено непринципијелно уважавање у нашим оружаним снагама и на релативно заостајање у развоју за развојем појединих конкретних војних наука које су непосредно инхерентне или кохерентне ратној вештини и полемистици. Тиме су биле знатно смањене могућности за складан развој свих наших војних наука и за стицање научних знања која су неопходна за примерену сцијентизацију и аналогни развој ратне вештине. То све намеће потребу за ситуирањем система војних наука који ће асоцијативно и посредовано утицати на уважавање примарног развоја научних знања и научно коректног решавања актуелних проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. Према одређеној аналогiji, то сада намеће превентивне захтеве да се научно коректно утврде основе система војних наука – његов центрум, а затим његово право место и везе с осталим конкретним наукама и системима наука.

Приликом испуњавања наведених захтева стиче се уверење да се садашње војне науке могу поделити и систематизовати по многим основама и критеријумима. Резултат тих подела било би стварање бројних класификацијских низова, који би сигурно имали одређену теоријску вредност за ратну вештину, али би, највероватније, били веома неприкладни за строго усмерену научносазнајну и практичну употребу. Стога за ту сврху треба уважавати и користити систем војних наука у којем се прелиминарно указује на *иницијативно изходиште војних наука* и децидно на *комплекс међусобно повезаних конкретних војних наука* (њихових научних дисциплина и научних грана) које се могу поделити и сврстати у три посебне, узајамно условљене и сазнајно повезане групе – *ортодоксне војне науке* (центрум система), *војне науке инхерентне ратној вештини* и *војне науке кохерентне ратној вештини*. Практични развојни третман, уважавање и сазнајно разматрање таквог система војних наука има потпуно оправдање, јер се помоћу њега прелиминарно, посредовано и асоцијативно указује на примарни значај коректне научне изградње полемистике и њених научних дисциплина за одбрану државе, а затим имплиците на њену емисиону и рецептивну функцију према свим осталим наукама.

(3) Приликом строго усмереног разматрања објективне стварности рата, оружане борбе, борбених дејстава и наше војнонаучне стварности

Начелна шема иницијалног исходишта војних наука и система војних наука

непосредно се уочава чињеница да је предметна област наше полемистике веома непрецизно, варијабилно и углавном неправилно, експлиците и имплиците, одређивана. То све указује на њену научну неодређеност, а самим тим и на научну неодређеност предмета полемистике и њених научних дисциплина. Томе су највише допринели наши истраживачи – аутори који су у својим радовима испољили тоталну несагласност

у схватањима и у одредбама оног дела ратне војне стварности у којем се практично испољава ратна вештина и оних делова такве стварности који су права предметна област ортодоксних војних наука. Према одређеној аналогiji, сличну несагласност испољавају и поједини истраживачи – аутори који су одређени или стратократијски усмерени да истраже научну одређеност предмета ратне вештине као науке. Таква се несагласност и сада преноси, усваја и примењује у нашим оружаним снагама, тако да се многа ненаучна знања институционално уграђују у нашу свест о ратној вештини. То се веома негативно одражава на оптимални и једносмислени развој наше ратне вештине и полемистике, па би због тога требало да постоји општи интерес да се, уз потпуно уважавање свих претходно уложених интелектуалних напора и могућег опонирања укратко укаже на праву област практиковања ратне вештине и на праве предмете полемистике, стратегије, оператике и тактике.

Наша знања о ратној вештини и њеној пракси иманентно садрже, имплиците и експлиците, предметну област и предмет на који се односе и који је обично сазнат из одређене људске мисаоне сазнајне перспективе. Та се знања углавном односе на део војне стварности који је непосредно везан с људском праксом припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у оружној борби у рату. Пошто таква стварност обухвата проблематику односа сукобљених оружаних снага (и становништва), она се објективно појављује као посебна област стварности, у којој се реално испољава њихова ратна вештина и њихова субјективна пракса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у одређеном временском периоду. Због тога се, без обзира на наша различита схватања и одредбе, као *предметна област практиковања ратне вештине увек појављује објективна стварност оружане борбе, као и припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату*. У таквој стварности оружане снаге практично захватају и стичу одређена практична искуства и знања о искуствима, која су интересантна за наша мисаоно сазнајна уопштавања и стицање релативно истинитих знања о тој и таквој проспективној стварности. Отуда је *целокупна објективна проспективна стварност оружане борбе, као и припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату* права *предметна област полемистике*, а њени поједини делови, које различито схватамо и одређујемо, праве су предметне области њених научних дисциплина. Ако се, у вези с тим, узме у обзир објективна стварност практиковања ратне вештине и најважнија знања о тој области, може се поуздано истаћи: 1) да је *права предметна област (војне) стратегије целокупна објективна проспективна стварност оружане борбе на стратегијском нивоу, као и припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности на стратегијском нивоу у рату*; 2) да је *права предметна област (војне) оператике целокупна објективна проспективна стварност оружане борбе на опера-*

тивном нивоу, као и припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности на оперативном нивоу у рату, и 3) да је права предметна област (војне) тактике целокупна објективна проспективна стварност оружане борбе на тактичком нивоу, као и припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности на тактичком нивоу у рату.

Познато је да свака објективна проспективна стварност оружане борбе, као и припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату обухвата увек реално могући комплекс проблема и процеса које сукобљене оружане снаге морају нужно да решавају и практикују приликом остваривања својих одређених циљева. У свакој објективној ратној стварности сви назначени проблеми и процеси сачињавају целокупну проблематику односа сукобљених оружаних снага која је интересантна за научно сазнавање, а потом и за научно засновано (евентуално) реално практиковање. Стога је сасвим упутно да савремена научносазнајна активност истраживача – аутора буде нужно усмерена на комплекс нових актуелних међусобно сродних проблема и процеса који настају (или који се могу појавити) у интеракцију сукобљених оружаних снага (и становништва) у току припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у оружној борби у савременом рату. Тиме се непосредно указује на *прави предмет полемистике*, а то је стварност оружане борбе и стварност комплекса проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. Предмет полемистике је веома динамична категорија, која се тешко може потпуно прецизно дефинисати и статично разматрати, јер се он у нашој стварности веома суптилно мења и непрекидно налази у веома сложеним развојним и садржајним променама. Те се промене највише уочавају у потенцијалној објективној стварности која је све сложенија и која се стално проширује, развија и богати новим потенцијалима оружаних снага (и становништва), њиховим активностима, процесима, знањима итд. Тај део стварности детаљније истражују стратегија, оператика и тактика, тако да се сва стечена научна знања смислено уграђују у њихов научни фонд, а самим тим и научни фонд полемистике.

Актуелна идентификација правог предмета полемистике пружа поуздану основу за ваљано утврђивање и одређивање правих предмета њених научних дисциплина. Када се, у вези с тим, узму у обзир њихове праве предметне области и најважнија знања о тим областима, може се поуздано истаћи: 1) да је *прави предмет (војне) стратегије стварност оружане борбе и стварност комплекса проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности на стратегијском нивоу у рату*; 2) да је *прави предмет (војне) оператике стварност оружане борбе и стварност комплекса проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности на оперативном нивоу у рату*, и 3) да је *прави предмет (војне) тактике стварност оружане борбе и стварност комплекса проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности на тактичком*

нивоу у рату. Те поставке потпуно одражавају актуелну стварност ратне вештине и њеног практиковања на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу, и по том основу могу корисно да послуже за отклањање многих сазнајних недоследности које су уграђене у нашу савремену теорију ратне вештине.

Разматрањем наших сазнајних недоследности уочава се чињеница да је одређивање оружане борбе (или припреме, организовања и вођења оружане борбе) за предмет ратне вештине као науке одраз претходне сазнајне освештености о тој појави. Та су одређења била нормативно прихваћена у ЈНА и сада имају релативну прагматичну вредност, која се номинално и војнодоктринарно прихвата као сазнајни ослонац у разматрањима одређених проблема и процеса. Но, без обзира на то, сада се мора уочити основни аспект претходних научних некоректности. У тадашњим разматрањима није уважавана чињеница да је оружна борба као категорија садржајна апстракција која у себи синтетизује све оно што је опште, заједничко, нужно и трајно важеће за практично и тотално испољавање свих борбених активности и борбених дејстава сукобљених оружаних снага, и да она у ратној стварности не постоји без истовременог извођења бар по једног њиховог борбеног дејства. То значи да се оружна борба као реални тоталитет не може сазнавати без истраживања свих њених конститутивних делова – борбених дејстава и њихових пратећих суштинских активности сукобљених оружаних снага – појединачно и укупно до њиховог емпиријског тотала.

Поучно је уочити да се оружна борба може научно коректно разматрати само као појава условљена борбеним дејствима, јер помоћу њих поседује конкретни суштински реалитет и релативну самосталност постојане емпиријске егзистенције стварног односа сукобљених оружаних снага у рату. Без свега тога она је само објект апстракције и апстрактан појам у нашој свести. Стога се оружна борба не може сазнавати издвојено, без сазнавања борбених дејстава, пошто се преко њих – и само преко њих – она практично испољава и конституише као реална друштвена појава и предметна област у односу општег, посебног и појединачног. Из тих односа, односно из реалних односа борбених дејстава у рату, настаје конкретна оружна борба, па због тога права предметна област истраживања полемистике могу бити само предметне области борбених дејстава и њиховог тоталитета, оружане борбе, у реалној датости њихове припреме и извођења.

Усвајање наведених одредаба и њихово детаљније разматрање може веома корисно да послужи као иницијална основа за официјелно и сазнајно решавање суптилније операционализације и категоријалног прецизирања предмета полемистике и њених научних дисциплина. У односу на све то, наши истраживачи – аутори ће морати да редефинишу многе поставке које се актуелно налазе у вези с одбраном државе, оружном борбом, војском и народом (становништво), као и са припремом и вођењем борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. То све упућује на сазнајна коректна разматрања и на смислено

усвајање проспективних препорука за рационално практиковање. С обзиром на то, намећу се нужне потребе: да се претходно формирана концепција општенародне одбране и друштвене самозаштите редифинише и теоријски формира као прагматично прихватљива концепција одбране српства; да се претходно формирана доктрина општенародне одбране и друштвене самозаштите редифинише и теоријски формира као прагматично прихватљива ратна доктрина српства; да се сагласно томе, редифинишу претходна одређења „за вођење само општенародног одбрамбеног рата“, и да се, у односу на све то, теоријски формира прагматично применљива војна доктрина. То све намеће оправдане захтеве да се научно коректно изграде наше ортодоксне војне науке, а самим тим и да се садашња „стратегија оружане борбе“ превреднује у адекватну војну стратегију. Дакле, пред истраживачима – ауторима Института за ратну вештину, као и пред осталим нашим научним радницима, налази се значајан научни проблем и посао, који тражи улагање огромног научноистраживачког рада и разумевање војноруководиоца елите.

Наведени захтеви и препоруке су прагматично и научно консеквентни и њихово сазнајно испуњавање тражи потпунију научну освештеност о оружној борби и борбеним дејствима. Наравно, то захтева значајне промене у нашим досадашњим превладавајућим војнодоктринарним схватањима рата, оружане борбе и борбених дејстава, као и у нашим схватањима о облицима, чиниоцима и основним садржајима оружане борбе, а затим и о облицима и врстама борбених дејстава, уз њихово научно коректно разматрање. То ће, највероватније, изазвати многе отпоре свих заговорника војнодоктринарне мисли из ЈНА, али без обзира на све то, морају се децидно уважавати одређене сазнајне чињенице које су утемељене на разматрању објективне ратне стварности. Оне се могу сажето, без навођења додатне аргументације, исказати у сазнајним поставкама:

- а) да је оружна борба основни показатељ и садржајни део рата;
- б) да су основни облици савремене оружане борбе бој, операција, битка и стратегијски нуклеарни удар(и);
- в) да су основни чиниоци оружане борбе оружане снаге (сукобљене војске и оружани састави) које изводе борбена дејства и њихове неопходне пратеће активности у рату на одређеном простору и у одређеном времену, кориштењем расположивих средстава и конкретних услова оружане борбе, простора и времена;
- г) да су посебни чиниоци оружане борбе средства (тзв. материјално-технички чинилац), простор, време и случајност;
- д) да су основни садржајни делови оружане борбе борбена дејства сукобљених оружаних снага и њихове пратеће активности у бојевима, операцијама, биткама и у стратегијским нуклеарним ударима;
- ђ) да оружане снаге у рату припремају и изводе борбена дејства тактичког, оперативног и стратегијског нивоа и значаја као комплексна тактичка, оперативна и стратегијска борбена дејства;

е) да оружане снаге у рату изводе нападна и одбрамбена борбена дејства и да је основни вид борбених дејстава напад и одбрана;

ж) да се борбена дејства у савременој оружној борби изводе на герилски начин (односно на тзв. четнички или партизански начин), као герилска борбена дејства (односно као тзв. четничка или партизанска дејства; затим на фронту, на тзв. фронтални начин, као фронтална борбена дејства; потом комбиновањем – на герилски и фронтални начин, као тзв. комбинована борбена дејства, и на начин извођења нуклеарних удара, као тзв. нуклеарна борбена дејства, као и њихово реално могуће извођење у Космосу, на тзв. космички начин, као тзв. космичка или звездана борбена дејства;

з) да се у савременим комплексним тактичким, оперативним и стратегијским нападним и одбрамбеним борбеним дејствима изводе секундарна борбена дејства кретање и одмарање, као и многа субборбена дејства копнених, ваздухопловних и морнаричких снага, и потенцијално снага које дејствују нуклеарним средствима и средствима за сукобљавање у Космосу;

и) да се у савременој оружној борби предузима веома обимно и веома сложено обезбеђење борбених дејстава, у којем се испољавају многи проблеми за решавање и многи процеси за практиковање, па због тога оно постаје изузетно значајна предметна област за изучавање и интегрално научносазнајно разматрање.

Постоје децидна уверења да ће наведене сазнајне чињенице изазвати различите расправе, које се могу водити научно коректно, али и стратократски и војнодоктринарно, уз познате последице за поједине истраживаче – ауторе. Но, без обзира на све то, оне саме по себи инспиришу предлоге за њихова суптилнија научнотеоријска разматрања у нашим оружаним снагама и за смислено уграђивање у наша војнонаучна и војнодоктринарна документа. У вези с тим, мора се уважавати строга научна сазнајна дистинкција између стварних и војнонормативно одређиваних облика, врста, видова и основних садржајних делова савремене оружане борбе и борбених дејстава, уз потпуно уважавање потреба за научно коректним именовањем, поделама и разматрањима комплексних тактичких, оперативних и стратегијских борбених дејстава.

4. Теорија наше ратне вештине развија се око 186 година – од око 1808. године до сада – у континуитету и дисконтинуитету разматрања борбених дејстава, оружане борбе и ратовања (односно војевања), која су обављали аутори из састава србијанских (српски), црногорских и југословенских, односно наших оружаних снага. Колико је познато, она до сада није истраживана, нити разматрана са становишта сазнавања њене научне изграђености и утемељености као теорије полемистике. То је изгледа основни разлог што се у нашој војној литератури није појавило ниједно војнонаучно дело у којем се она разматра свеобухватније с тог аспекта. Она је углавном разматрана парцијално – само по појединим деловима, и то ради успостављања теоријских основа у војнонаучним делима и за потребе израде осталих докумената из

области ратне вештине. Управо због тога и због веома интензивне употребе такве војне литературе у нашим оружаним снагама стиче се погрешан утисак о њеној научној изграђености. Насупрот томе, кроз вишегодишњи научноистраживачки рад, коришћење наше војне литературе и кроз реализацију појединих истраживачких задатака у Институту за ратну вештину стечена су основна знања о свим њеним конституентима и о свим основним проблемима њене научне заснованости која оповргавају такав утисак.

Уз потпуно уважавање свих досадашњих разматрања ратне вештине, важно је уочити чињеницу да наша теорија ратне вештине није потпуно научно коректно исказана у нашој војној литератури, нити је сагласна нашим потребама за проспективну сцијентизацију ратне вештине. То потврђују многи парцијални резултати актуелних истраживања, јер непосредно показују да се она сада налази у веома сложенем развојном процесу и да је оптерећена многим сазнајним проблемима конкретне научне изграђености до сазнајних заблуда. Пошто је утврђено да нема засноване све потребне конституенте теорије науке, односно теорије полемистике, то наводи на закључак *да се наша теорија ратне вештине углавном налази на полазном нивоу научног конституисања и делимично на прелазу у виши ниво научне изграђености*. Наравно, то показује, истовремено, да се *наша теорија полемистике налази на полазном и рудиментираном нивоу научног конституисања и делимично на нивоу заснивања правих научнотеоријских основа*.

5. Језик наше ратне вештине је само делимично и непотпуно истраживан са становишта сазнавања његове научне изграђености. Колико је познато, он је истраживан само са становишта сазнавања неких његових облика као језика којим се говори у току припрема војске и оружаних састава за ангажовање у миру и рату. То значи да он није истраживан свеобухватније – ни као објект-језик, ни као мета-језик. Због тога у нашој војној литератури нема ниједно војнонаучно дело у којем се разматра обичан језик ратне вештине (објект-језик, којим се говори) и језик полемистике (мета-језик, о којем се говори). То све указује само на *полазну делимичну научну истраженост језика и стила наше ратне вештине и на њихову научну неодређеност*. Такво стање ствара многе проблеме, а нарочито нашим истраживачима – ауторима приликом излагања стечених знања. Стога се искуствено осећа да фактички недостатак научних знања о језику и стилу наше ратне вештине води њиховој непосредној злоупотреби и хетерогеној емпиријској примени у нашој војној литератури, војнообразовном процесу и војном практиковању у миру и рату.

Пошто је у нашој савременој војној литератури извршено право насиље над језиком ратне вештине, то је знатно доприносило да се смисаоно искривљује објективно сазната стварност оружане борбе и борбених дејстава, те да се створе погрешне представе о актуелним проблемима и процесима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности у рату. Учени проблеми су присилили

поједине истраживаче – ауторе да предузму „пионирске кораке“ у свеобухватнијем сазнавању научне изграђености језика и стила наше ратне вештине и да стечена знања прикладно презентују ради њихове евентуалне примене у пракси писања наших војнонаучних дела и стварања прикладније категоријалне и језичке основе наше полемистике. Такви истраживачи – аутори су права реткост у нашим оружаним снагама и због тога их треба уважавати као посебну драгоценост, уз стварање оптималних услова за научноистраживачки рад у тој области. То је све очигледно и даје довољно повода да се на симпозијуму о полемистици обаве научно коректне и сазнајно корисне дискусије, а затим да се иницирају фундаментална истраживања у тој области и да се наведе довољно аргумената за иницирање израде ваљаног војног речника и војног лексикона.

6. Метод и методологија полемистике разматрани су у нас као метод(а) ратне вештине и као методологија ратне вештине с различитих аспеката и за различите потребе. Колико је познато, они до сада нису истраживани свеобухватније у тзв. методолошким мета-истраживањима ради утврђивања њихове научне изграђености и прикладности за примену у нашој истраживачкој пракси. Услед тога су у нашој војној литератури и изложена многа сагласна и несагласна знања о методу полемистике као методу конкретне војне науке и о методологији полемистике као методологији, такође, конкретне војне науке. То ствара многе проблеме у научноистраживачком раду и отежава оптимално стицање научних знања у многим областима ортодоксних војних наука. Томе нарочито доприноси изразита несагласност у знањима: о општем приступу научног сазнавања предмета полемистике и њених научних дисциплина; о методолошкој процедури стицања, верификације, излагања и примене стечених знања, и о средствима која се могу поуздано користити за стицање научних знања у области припреме и вођења борбених дејстава у савременом рату.

* * * *

Због тога што у нашим савременим истраживањима нису дати свеобухватни, комплетни и прагматично прихватљиви одговори на нека веома значајна и сазнајно актуелна питања која су инваријантно инхерентна основној проблематици полемистике, било би пожељно да се у нашим оружаним снагама, сагласно нашим садашњим научноистраживачким потенцијалима и сазнајним могућностима, приступи интензивнијем разматрању:

- 1) научне изграђености свих основних конституената полемистике;
- 2) конкретног садржаја војне стратегије, војне оператике и војне тактике;
- 3) послеверификационог поступка с резултатима истраживања у предметној области полемистике и њихове примене у пракси;
- 4) научне стратегије полемистике;
- 5) истраживачке и ауторске етике у нашим оружаним снагама.

Литература:

1. Љиљана Црепајац, *Улога грчког језика у стварању терминологије и предлог за усвајање интернационалног термина за појам „наука о ратној вештини“* (научна грађа), Београд, ЦОССИС „М. Тито“, ИСИ, 1990.
2. Б. Дамљановић и др., *Ратна вештина и војно-научни истраживачки рад и развој*, Београд, Институт за научно-техничку документацију и информације, 1967.
3. Менсур Ибрахимпашић, *Друштвена природа општенородног одбрамбеног рата*, Београд, ВИЗ, 1977.
4. Божидар Јововић, *Особености језика у делима из области ратне вештине*, Београд, ЦОССИС „М. Тито“, ИСИ, 1989.
5. Новак Милошевић, *Метод и методологија ратне вештине*, Београд, ЦВВШ ОС „М. Тито“, ИСИ, 1990.
6. Новак Милошевић, *Ратна вештина као наука* (скрипта), Београд, ВВПШ ЈНА, 1984.
7. Живојин Р. Мишић, *Стратегија*, Београд, Нова шт. Давидовић, 1907.
8. *Народна одбрана*, Београд, Нова шт. Давидовић, 1911.
9. *Научна грађа*, Научноистраживачки задатак „Научна изграђеност ратне вештине“, Београд, Институт ратне вештине, 1992.
10. *О војној вештини*, Београд, ВИЗ, 1960.
11. *Општенородна одбрана у теорији и пракси*, Београд, ВИЗ, 1976.
12. *Основе општенородне одбране*, Београд, ВВПШ ЈНА, 1972.
13. Петар Пешић, *Тактика*, део I, Београд, „Нови покрет“, 1907.
14. Петар Пешић, *Тактика*, део II, Београд, Уредништво „Ратник“, 1909.
15. Петар Пешић, *Виша тактика с примерима*, Београд, Нова шт. Давидовић, 1911.
16. Радован Радиновић, *Метода ратне вештине*, Београд, ВИЗ, 1983.
17. *Расправе о ратној вештини*, Београд, ВИНЦ, 1991.
18. *Ратна вештина, научноистраживачки рад и развој*, Београд, Институт за научноистраживачку документацију и информације, 1968.
19. *Развој наше стратегијске мисли после II светског рата до усвајања концепције општенородног одбрамбеног рата*, Београд, ВВА ЈНА, 1966.
20. *Стратегија општенородне одбране и друштвене самозаштите* Београд, ССНО, ЦОССИС „М. Тито“, 1987.
21. *Стратегија оружане борбе*, Београд, ССНО, 1976.
22. *Стратегија оружане борбе*, Београд, ССНО, ЦСИ ГШ ЈНА, 1983.
23. *Стратегија*, Београд, ВВА ЈНА, Ратна школа, 1957.
24. Радосав Шуљагић, *Теорија ратне вештине, Научна изграђеност југословенске ратне вештине*, Београд, Универзитет Војске Југославије, 1993.

25. *Теорија ратне вештине*, Београд, ЦВВШ ОС „М. Тито“, 1990.
26. Душан Вишњић, *Појам оружане борбе*, Београд, ВИНЦ, 1988.
27. *Војна енциклопедија*, II издање, том 1–10, Београд, Редакција војне енциклопедије, 1970–1976.
28. *Војна наука*, Београд, ВИЗ, 1971.
29. *Војна знања и вештине*, Београд, ССНО – ГШ ЈНА – IV управа, 1979.
30. *Војни лексикон*, Београд, ВИЗ, 1981.
31. Радомир Животић и Божидар Јововић, *Језик и стил ратне вештине*, Београд, ЦВВШ ОС „М. Тито“, 1990.